

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ АРХІВНОГО ЗБЕРІГАННЯ ЦИФРОВОЇ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Оксана Клімчук – аспірантка

Національний авіаційний університет (м. Київ, Україна)

CONCEPTUAL MODEL OF DIGITAL HISTORICAL AND CULTURAL HERITAGE ARCHIVAL PRESERVATION

Oksana Klimchuk – postgraduate student

National Aviation University (Kyiv, Ukraine)

This paper deals with developing of conceptual model for archival preservation of digital historical and cultural heritage objects. It describes several stages of this model and determines main characteristics for each of them.

Key words: conceptual model, digitizing, archives, historical and cultural heritage, preservation.

Стан збереження історико-культурної спадщини відображає рівень розвитку держави та духовну зрілість її громадян. Тому охорона цієї спадщини є одним із основних напрямів міжнародного співробітництва, діяльності державної та регіональної політики. На підтвердження цього у 1972 р. ЮНЕСКО прийняла Конвенцію про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини, яку за даними 2014 р. ратифікувала 191 країна-член ООН. Згодом були прийняті такі документи, як «Пам'ять світу» (ЮНЕСКО, 1992 р.), «Хартія про збереження цифрової спадщини» (ЮНЕСКО, 2003 р.). Україна безпосередньо приєдналася до реалізації цих програм, також прийнятий Закон України «Про охорону культурної спадщини».

Одним із способів довготривалого зберігання історико-культурної спадщини в умовах інформаційного суспільства стає оцифрування – переведення в електронну форму елементів історико-культурної спадщини. Цей процес має на меті надання відкритого доступу до елементів історико-культурної спадщини (наприклад, до повнотекстових версій унікальних документів); збереження оригінальних екземплярів, які мають історичне та культурне значення, їх захист від руйнування, знищення, викрадення тощо, шляхом створення цифрової копії; формування національної системи цифрових інформаційних ресурсів та її інтеграція у світову систему.

Робота в цьому напрямі є досить багатогранною та багатоаспектною і поєднує в собі питання правової, управлінської, фінансової, технологічної, етичної та інших галузей. Фахівці ведуть постійний пошук можливості пристосування уже наявних та розроблення нових надійних цифрових форматів і технологій для зберігання та візуалізації електронних версій першоджерел. Це є одним із найважливіших завдань збереження цифрової історико-культурної спадщини.

Що стосується безпосередньо архівів, то тут можна було б застосувати концептуальну модель, яка визначить певні кроки та дії для кожного етапу

електронного зберігання історико-культурної спадщини. Її також можна використовувати в межах реалізації політики проекту InterPARES Trust. Конфігураційна модель може мати такі етапи: вироблення політики; розроблення стратегії; технічне оснащення; управління ризиками [1, с. 65]. Кожен етап досягається шляхом виконання кількох підетапів. Розглянемо їх детальніше.

На першому етапі відбувається визначення правових меж, пошук зацікавлених сторін та фінансування для реалізації проекту щодо оцифрування історико-культурної спадщини. Цей процес вимагає приведення законодавчої та нормативно-правової бази у відповідність зі світовими стандартами. Наразі в Україні ще не сформована цілісна система нормативно-методичного забезпечення процесів архівного зберігання оцифрованої історико-культурної спадщини, гармонізована з нормами міжнародного права. Тому чітко узгоджених правил щодо збереження оцифрованих елементів історико-культурної спадщини немає. Процес оцифрування здійснюється в основному відповідно до відпевних завдань, інтересів та економічних можливостей тієї чи іншої організації.

Також повинна бути установа, яка контролюватиме процес забезпечення відкритого доступу до оцифрованих матеріалів (зокрема, через веб-сайти) та надаватиме технічну підтримку не лише архівам, а й музеям, бібліотекам, громадським організаціям, науково-дослідним інститутам та іншим установам, які можуть бути зацікавлені у створенні електронного архіву. Крім того, ця установа могла б надавати допомогу щодо визначення критеріїв оцифрування в залежності від особливостей діяльності організації, яка хоче проводити оцифрування об'єктів історико-культурної спадщини. Це сприятиме виробленню спільної термінології, загальних стандартів та забезпечить можливість обміну оцифрованими об'єктами історико-культурної спадщини між різними установами. Але для забезпечення реалізації зазначених завдань, в установі, яка організовуватиме роботу в цьому напрямку, має бути усе необхідне технічне і програмне оснащення та надійні сховища відповідних розмірів для зберігання оцифрованих об'єктів. Оскільки в Україні створено Центральний державний електронний архів, то саме він міг би сприяти виконанню вказаних завдань.

Другий етап полягає у розробленні стратегії. Власне процеси оцифрування історико-культурної спадщини та її архівного зберігання призначені для передавання цієї спадщини наступним поколінням, тобто, довгострокового збереження. Відповідно об'єкти історико-культурної спадщини повинні бути належним чином захищені, але, водночас, міститися в гнучких системах, які можна буде привести у відповідність до технологій, які у майбутньому змінюватимуться, тобто, перенести на інші носії, зберегти в іншому форматі, наприклад.

Дещо обмежені ресурси вітчизняних архівів та великий обсяг цифрової спадщини значно впливають на розроблення стратегії. Таким чином, відбір об'єктів для оцифрування здійснюється за принципом пріоритету, спочатку

оцифровуються найцінніші елементи історико-культурної спадщини. Під час розроблення стратегії слід врахувати ефективність оцифрування, яка полягає у пошуку найоптимальнішого співвідношення якості кінцевого результату та затрат ресурсів. Також на цьому етапі може прогнозуватися доступність елементів цифрової історико-культурної спадщини для якомога більшої аудиторії користувачів, зокрема, віддалений доступ до них через інтернет (як в межах, так і за межами країни) та простота і глибина пошуку.

Третій етап полягає в необхідності наявності відповідного технічного та програмного оснащення для здійснення оцифрування. Архітектура цифрового архіву та компоненти технічної архітектури для захисту історико-культурної спадщини мають виконувати три функції: накопичення; зберігання; забезпечення доступу.

Щоб досягти виконання цих функцій, відповідне обладнання, засоби для зберігання та програмне забезпечення мають бути складовою інтегрованої структури архіву. Нині існують різні технології оцифрування елементів історико-культурної спадщини, які застосовуються не лише в архівній, а й у музейній, бібліотечній справі, в діловодстві та інших галузях.

Вимоги щодо програмного забезпечення для створення електронного архіву можна згрупувати таким чином: операційне програмне забезпечення; архівне програмне забезпечення; забезпечення доступу. Важливим завданням на цьому етапі є забезпечення можливості збереження файлів різних форматів, захист від втрат (створення якісних резервних копій), збереження цілісності даних.

Четвертий етап вимагає регулярного перегляду усіх попередніх етапів моделі та внесення необхідних змін, оновлень та доповнень. І політична, і стратегічна, і технічна сторони мають бути приведені у відповідність до змін, які з часом відбуваються в суспільстві, в законодавстві, в галузі технологій. Цей факт варто враховувати при розробці конфігураційної моделі, оскільки він може впливати на розмір фінансових затрат. Таким чином, кожен етап повинен розроблятися у тісній співпраці усіх зацікавлених сторін.

Наразі відношення до історико-культурної спадщини визначає рівень культурного розвитку нації. Зберігаючи минуле ми продовжуємо майбутнє. А розроблення конфігураційної моделі може стати допоміжним засобом у процесі архівного збереження цифрової історико-культурної спадщини.

Список використаних джерел та літератури

1. Diğdem Özbağ Ulusal dijital kültür mirasının korunması ve arşivlenmesine yönelik kavramsal bir model önerisi [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/dosyalar/ozbag.pdf> – Заголовок з екрана.